

Про співвідношення понять «культура» та «мистецтво»

Ірина Похиленко, доцент, к.ю.н., доцент (ORCID: 0000-0001-5409-7408)

Київський національний університет будівництва і архітектури, проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

АНОТАЦІЯ

У роботі розглядається співвідношення понять культури та мистецтва. Аналізується правове визначення культури та мистецтва, їхні ключові елементи та особливості правового регулювання. Культура трактується як широке явище, що охоплює різні аспекти людської діяльності, включаючи мистецтво як його невід'ємну складову. Мистецтво, в свою чергу, розглядається як конкретний прояв культури, що відображає суспільні цінності та історичну спадщину. Особливу увагу приділено законодавчим аспектам захисту культурної та мистецької спадщини, включаючи авторське право та охорону культурних прав. Робота підкреслює важливість правового забезпечення для збереження та розвитку культури та мистецтва в сучасному суспільстві, а також їхній взаємозв'язок у правовій системі.

Ключові слова: право, культура, мистецтво.

1. ВСТУП

Культура і мистецтво є фундаментальними складовими людської цивілізації, що відіграють ключову роль у формуванні національної ідентичності, збереженні історичної спадщини та розвитку суспільства. Вони проникають у всі сфери життя, відображаючи цінності, традиції, ідеї та світогляди. Проте, незважаючи на їхню значимість, правове регулювання культури та мистецтва є складним і багатограним процесом, який потребує ретельного дослідження.

У сучасному світі, де культурна та мистецька діяльність набуває нових форм і значень, виникає необхідність чіткого розуміння та регулювання цих явищ у правовій площині. З одного боку, культура включає в себе широке коло елементів, що охоплюють як матеріальні, так і нематеріальні аспекти людського життя. З іншого боку, мистецтво, будучи частиною культури, виступає її конкретним вираженням, що потребує особливого правового захисту.

2. МЕТА

Дослідження співвідношення понять культури та мистецтва у праві, аналіз їх правового регулювання, а також визначення ключових аспектів, які впливають на збереження та розвиток культурної та мистецької спадщини. Увага приділяється як національному, так і міжнародному правовому контексту, що дозволяє краще зрозуміти особливості правового регулювання культури і мистецтва у глобалізованому світі.

3. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ

Культура є багатограним явищем, яке охоплює різні аспекти людської діяльності, і це робить її правове регулювання складним та багатоаспектним. У міжнародному та національному законодавстві культура визначається по-різному, залежно від контексту та цілей регулювання. Наприклад, відповідно до Конвенції про охорону і заохочення різноманіття форм культурного самовираження (2005 р.), культуру можна визначити як

сукупність відмінних духовних, матеріальних, інтелектуальних і емоційних рис суспільства або соціальної групи, що включає, крім мистецтва та літератури, спосіб життя, основні права людини, системи цінностей, традиції та вірування.

Відповідно до Закону України «Про культуру», культура - сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти. Таким чином, визначення наведене в Законі охоплює широкий спектр явищ та процесів, що мають як матеріальну, так і нематеріальну природу. Це включає традиції, мову, знання, мистецтво, релігію, мораль, право, звичаї та інші аспекти, що визначають спосіб життя.

Правове регулювання культури має на меті захист, збереження та розвиток культурної спадщини, а також забезпечення доступу до культурних благ.

4. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МИСТЕЦТВО

Мистецтво є складовою культури, проте його визначення відрізняється в залежності від контексту та цілей. У загальному розумінні мистецтво охоплює діяльність, що пов'язана зі створенням естетичних об'єктів або практик, що відображають емоції, ідеї та культурні цінності. У правовій сфері мистецтво трактується через призму охорони авторських прав, захисту культурної спадщини та регулювання діяльності у сфері культури.

Відповідно до Закону України «Про культуру» [1], мистецтво визначається як творча художня діяльність у сферах: літератури, архітектури, скульптури, живопису, графіки, декоративно-вжиткового мистецтва, музики, танцю, театру, кіно та інші види діяльності людини, що відображають дійсність у художніх образах.

У цьому контексті мистецтво розглядається як результат творчої діяльності, що має унікальну художню цінність і заслуговує на правовий захист.

Міжнародні акти, такі як Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (1971 р.) [2], трактують мистецтво як об'єкт авторського права,

підкреслюючи необхідність його захисту на міжнародному рівні.

Мистецтво охоплює широкий спектр форм творчої діяльності, таким чином, мистецтво можна поділити за формою вираження на:

Образотворче мистецтво. Це вид мистецтва, що включає живопис, графіку, скульптуру, архітектуру та інші форми візуальної творчості. Правове регулювання образотворчого мистецтва забезпечується через захист авторських прав, а також через охорону культурної спадщини. У контексті українського законодавства це питання визначається Законами України: «Про авторське право і суміжні права» (2022 р.), «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» (1997 р.), «Про архітектурну діяльність» (1999 р.) тощо.

Музика. Музичне мистецтво охоплює всі види музичної творчості, включаючи композицію, виконання та звукозапис. Авторське право на музичні твори забезпечується як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Театр та кіно. Театральне та кінематографічне мистецтво має особливий правовий статус через складність правовідносин, що виникають у процесі їх створення та розповсюдження. Так, Закон України «Про кінематографію» (1998 р.) визначає правові основи діяльності в галузі кінематографії та регулює суспільні відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням і демонструванням фільмів. Закон України «Про театри і театральну справу» (2005 року) регулює суспільні відносини в галузі театральної справи, що виникають у зв'язку зі створенням, публічним виконанням та публічним показом театральних постановок, визначає правовий статус театрів, форми їх державної підтримки, порядок їх створення і діяльності та спрямований на формування і задоволення творчих потреб та інтересів громадян, їх естетичне виховання, збереження, розвиток та збагачення духовного потенціалу Українського народу.

Фотографія та цифрове мистецтво. Ці види мистецтва, що набули популярності у сучасному світі, також підпадають під правове регулювання авторського права. Закони України визначають фотографічні твори об'єктами авторського права, що означає їх захист від неправомірного використання та поширення.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що правове регулювання культури створює основу для розвитку мистецтва, оскільки воно забезпечує інституційні, правові та соціальні умови для його існування. Закони, що спрямовані на підтримку культури, такі як Закон України «Про культуру», Закон України «Про охорону культурної спадщини» створюють нормативну базу, яка охоплює діяльність культурних установ, фінансування культурних проєктів та охорону культурної спадщини.

Мистецтво, будучи частиною культури, функціонує у цьому правовому полі. Законодавство про культуру часто включає положення про підтримку мистецької діяльності, сприяння розвитку творчих індустрій, а також про охорону культурних прав громадян. Наприклад, фінансування державних і приватних мистецьких проєктів відбувається в рамках загальних програм підтримки культури.

Крім того, законодавчі акти, що регулюють захист культурної спадщини, також поширюються на мистецькі твори, які мають культурну цінність. Таким чином,

мистецтво розглядається як важливий елемент культури, який потребує спеціального правового регулювання.

5. МИСТЕЦТВО ЯК ПРОЯВ КУЛЬТУРИ

Мистецтво виступає не тільки як частина культури, але й як її конкретний прояв, що відображає цінності, традиції, історію та ідеї суспільства. Правове регулювання мистецтва має важливе значення, що забезпечується через систему авторського права, законодавства про охорону культурної спадщини тощо.

Авторське право є ключовим інструментом захисту мистецьких творів, що визнає право творця на результати своєї творчої діяльності. Право на мистецькі твори охороняється не тільки як індивідуальне право автора, але й як елемент культурної спадщини, який має суспільну цінність. Таким чином, правова система забезпечує баланс між захистом інтересів окремих митців та суспільства в цілому.

Крім того, мистецтво відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності та культурної політики.

Таким чином, мистецтво є не лише складовою частиною культури, але й одним із головних проявів культурного життя суспільства. Його правове регулювання спрямоване на збереження і розвиток як окремих мистецьких творів, так і культури в цілому, що відображає їхній тісний взаємозв'язок і взаємозалежність.

6. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що співвідношення понять культури та мистецтва, а також їхня роль і значення у формуванні національної ідентичності та збереженні культурної спадщини надзвичайно важливі в умовах сьогодення. Аналіз показав, що культура і мистецтво тісно пов'язані між собою, але мають різні акценти. Правове регулювання культури створює необхідні умови для збереження і розвитку мистецтва, забезпечуючи охорону авторських прав, підтримку культурної діяльності та захист культурної спадщини. Законодавство України та міжнародні правові акти надають особливе значення захисту мистецьких творів як невід'ємної частини культурної спадщини. Мистецтво, будучи важливим елементом культури, має не лише індивідуальне значення для авторів, але й суспільне значення, відображаючи культурні традиції, історію та цінності суспільства. Правове регулювання повинно забезпечувати баланс між захистом інтересів окремих творців і суспільства в цілому, сприяючи розвитку культурної і мистецької спадщини.

Список літератури

- [1] Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 24, Ст.168
- [2] Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький Акт від 24 липня 1971 р., змінений 02 жовтня 1979 р.: чинна в Україні з 25.10.1995. Офіційний вісник України від 18.10.2007 — 2007 р. № 75, Стор. 173. Стаття 2809. код акта 41116/2007